

INFORMATYKA PRAWNICZA

Grzegorz Wierczyński
Wojciech Rafał Wiewiórowski

SERIA AKADEMICKA

4. WYDANIE

Wolters Kluwer

INFORMATYKA PRAWNICZA

Nowoczesne technologie informacyjne
w pracy prawników i administracji publicznej

Grzegorz Wierczyński
Wojciech Rafał Wiewiórowski

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

4. WYDANIE

Stan prawny na 1 września 2016 r.

Wydawca
Izabella Małecka

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Michał Dymiński

Łamanie
Wolters Kluwer

Poszczególne rozdziały napisali:

Wojciech R. Wiewiórowski i Grzegorz Wierczyński: rozdz. 1, 16, 19 i 20

Wojciech R. Wiewiórowski: rozdz. 2–5, 17, 18, 21 i 22

Grzegorz Wierczyński: rozdz. 6–15

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-8092-599-1

4. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluger.pl
www.wolterskluger.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

Wstęp	17
-------------	----

Część I

WPROWADZENIE DO INFORMATYKI PRAWNICZEJ

Rozdział pierwszy

Informatyka prawnicza	21
1. Źródła terminu informatyka prawnicza	21
1.1. „Informatyka prawnicza” czy „informologia prawa”?	22
1.2. Informatyka prawnicza a prawo „informatyczne”	23
2. Ewolucja informatyki prawniczej w Polsce	24
3. Obszary zainteresowań (działy) informatyki prawniczej	27
4. Informatyka a informatyka prawnicza	33
5. Informatyka prawnicza a cybernetyka prawnicza i prawometria	34

Rozdział drugi

Informacja	37
1. Pojęcie informacji	37
2. Obiektywizm informacji i subiektywna jej interpretacja	40
3. Informacja wejściowa i wyjściowa	46
4. Metadane	48
5. Informacja prawna	51

Rozdział trzeci

Bazy danych	57
1. Pojęcie bazy danych	57
2. Wykorzystanie relacyjnych baz danych do porządkowania informacji prawnej	66
3. Podstawowe pojęcia dotyczące baz danych	70
4. Relacje	75

Rozdział czwarty

Zarządzanie informacją prawną	79
1. Zarządzanie informacją	79
2. Hurtownie danych	81
3. Systemy zarządzania informacją wykorzystywane przez prawników i administrację	81
4. Oprogramowanie zarządzające prawniczymi bazami danych	82
5. Systemy wspomagania decyzji i systemy automatycznego rozstrzygania	85
6. Systemy ekspertowe	86
7. Sztucznie inteligentny asystent prawnika	89

Rozdział piąty

Organizacja procesu wyszukiwawczego w systemach informacji prawnej	92
1. Wyszukiwanie informacji prawnej	92
2. Typologia systemów udostępniania informacji prawnej	94
3. Systemy bezpośredniego udostępniania informacji	95
4. Systemy pośredniego udostępniania informacji	102
5. Fałszywe systemy bezpośredniego udostępniania informacji	105
6. Typy systemów pośrednich	106
6.1. System pełnotekstowy	108
6.2. System deskryptorowy	110
6.3. System indeksowy	110
6.4. System klasyfikacji hierarchicznej	112
6.5. System klasyfikacji hierarchicznej od Arystotelesa do Unii Europejskiej ..	114
6.6. System haseł przedmiotowych	124
6.7. Inne wyspecjalizowane systemy porządkujące	126

Część II**ELEKTRONICZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI O PRAWIE****Rozdział szósty**

Współczesne źródła informacji o prawie	133
1. Wprowadzenie	133
2. Współczesne źródła informacji o prawie w Polsce	135
3. Modele wyszukiwania i weryfikowania informacji prawnych	138

Rozdział siódmy

Urzędowe źródła poznania prawa	139
1. Wprowadzenie	139
2. Urzędowe ogłaszanie aktów normatywnych – zasady ogólne	141
3. Rodzaje i zawartość dzienników urzędowych	143
3.1. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej	144

3.2. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej Monitor Polski	146
3.3. Dzienniki resortowe	148
3.4. Wojewódzkie dzienniki urzędowe	148
3.5. Dzienniki informacyjne	149
3.6. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej	151
4. Zasady wydawania i udostępniania dzienników urzędowych	154

Rozdział ósmy

Ewolucja systemów informacji prawnej	158
1. Stany Zjednoczone	158
2. Europa Zachodnia	161
3. Europa Środkowo-Wschodnia	162
4. Polska	163
4.1. Internetowy System Aktów Prawnych	163
4.2. Komercyjne systemy informacji prawnej	165

Rozdział dziewiąty

Zawartość dostępnych w Polsce baz z aktami prawnymi	170
1. Uwagi ogólne	170
2. Bazy z aktami prawnymi powszechnie obowiązującymi	171
3. Bazy z umowami międzynarodowymi	174
4. Bazy z aktami prawa Unii Europejskiej	178
5. Bazy z aktami prawa miejscowego	180
6. Bazy z aktami wewnątrznie obowiązującymi	181
7. Bazy z prawem obcym	182
8. Aktualizacja zawartości baz z aktami prawnymi	183
9. Podsumowanie	183

Rozdział dziesiąty

Wyszukiwanie aktu prawnego w polskich systemach informacji prawnej	185
1. Uwagi ogólne	185
2. Metadane aktu prawnego i ich wpływ na wyszukiwanie	186
2.1. Metryka aktu prawnego i jej części	186
2.2. Informacje o ogłoszeniu aktu prawnego	188
2.3. Informacje zawarte w tytule aktu prawnego	193
2.4. Informacje o obowiązywaniu aktu prawnego	199
3. Selekcja wyszukiwania pod kątem obowiązywania aktów prawnych	207
4. Skorowidze hasłowe	213
5. Wyszukiwanie pełnotekstowe	219
6. Relacje pomiędzy aktami prawnymi	225
6.1. Uwagi ogólne	225
6.2. „Zmiana”, „sprostowanie” i „zmiana wynikająca z”	226
6.3. „Uchylenie”	229

6.4. „Wykonanie” („podstawa prawna”)	232
6.5. „Wprowadzenie”	232
6.6. „Interpretacja”	233
6.7. „Odesłanie”	234
6.8. „Implementacja”	235

Rozdział jedenasty

Korzystanie z tekstu aktu prawnego w polskich systemach informacji prawnej	237
1. Teksty urzędowe i nieurzędowe	237
2. Wersje tekstu aktu prawnego	238
2.1. Wprowadzenie	238
2.2. Wersje pierwotne i ujednolicone oraz teksty jednolite	240
2.3. Liczba i wybór wersji	242
2.4. Prezentacja ostatnich zmian w danej wersji tekstu	243
3. Systematyka tekstu aktu prawnego	244
3.1. Wprowadzenie	244
3.2. Tytuł jako element tekstu aktu prawnego	244
3.3. Jednostki redakcyjne tekstu aktu prawnego	245
3.3.1. Jednostki redakcyjne podstawowe i pozostałe	245
3.3.2. Wersje podstawowych jednostek redakcyjnych	246
3.3.3. Wyszukiwanie podstawowej jednostki redakcyjnej	247
3.3.4. Podstawowe jednostki redakcyjne jako węzły komunikacyjne	248
3.3.5. Zasada zachowania numeracji jednostek redakcyjnych	248
3.3.6. Struktura (spis treści) tekstu aktu prawnego	251
4. Odesłania w tekście aktu prawnego	252

Rozdział dwunasty

Bazy projektów aktów prawnych	255
1. Wprowadzenie	255
2. Uzasadnienie projektu aktu prawnego jako źródło informacji o wyrażonych w nim normach	256
3. Urzędowe bazy z projektami aktów prawnych	258
4. Bazy z projektami ustaw w komercyjnych systemach informacji prawnej	261
5. Bazy z projektami aktów wspólnotowych	263

Rozdział trzynasty

Bazy orzecznictwa	265
1. Wprowadzenie	265
2. Budowa orzeczenia	266
3. Sygnatura orzeczenia	267
4. Źródła poznania orzeczeń sądowych	275
4.1. Wprowadzenie	275
4.2. Źródła poznania orzeczeń SN	278

4.3. Źródła poznania orzeczeń sądów administracyjnych	279
4.4. Źródła poznania orzeczeń TK	280
4.5. Źródła poznania orzeczeń sądów powszechnych	281
4.6. Źródła poznania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	282
4.7. Źródła poznania orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	282
4.8. Źródła poznania orzeczeń innych międzynarodowych trybunałów	283
5. Orzeczenia organów administracji	284
6. Tezy orzeczeń	284
7. Wyszukiwanie orzeczeń w systemach informacji prawnej	287
7.1. Powiązania z przepisami jako sposób wyszukiwania orzeczeń	287
7.2. Wyszukiwanie pełnotekstowe	289
7.3. Filtry	290
7.4. Skorowidze hasłowe	290
7.5. Relacje pomiędzy orzeczeniami	291
7.6. Przyszłość wyszukiwania orzeczeń	292

Rozdział czternasty

Bazy interpretacji urzędowych	294
1. Wprowadzenie	294
2. Interpretacje podatkowe i źródła ich poznania	295
3. Interpretacje ZUS, NFZ i KRUS i źródła ich poznania	296
4. Interpretacje dotyczące klasyfikacji i nomenklatur statystycznych	298
5. Rekomendacje w prawie bankowym	298
6. Wyszukiwanie interpretacji urzędowych w systemach informacji prawnej	299

Rozdział piętnasty

Bazy piśmiennictwa prawniczego	300
1. Wprowadzenie	300
2. Rodzaje piśmiennictwa prawniczego	300
3. Bazy czasopism prawniczych	304
4. Bazy komentarzy i monografii	305
5. Bazy tez z piśmiennictwa	306
6. Bazy bibliograficzne	307

Rozdział szesnasty

System prawa z perspektywy systemu informacji prawnej – korzyści, szanse i zagrożenia	309
1. Wprowadzenie	309
2. Zalety systemów informacji prawnej	309
3. Szanse związane z korzystaniem z systemów informacji prawnej	310
4. Wady komercyjnych systemów informacji prawnej	312

5. Zagrożenia wynikające z postrzegania systemu prawa przez pryzmat systemu informacji prawnej	313
6. Wnioski	320

Część III INFRASTRUKTURA INFORMACYJNA PAŃSTWA

Rozdział siedemnasty

Prawne podstawy informatyzacji administracji	325
1. Wprowadzenie	325
2. Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne	327
3. Infrastruktura informacyjna państwa	337
4. Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (ePUAP)	341

Rozdział osiemnasty

Rejestry publiczne prowadzone w formie elektronicznej	343
1. Wprowadzenie	343
2. Rejestry ludności	344
3. Rejestry referencyjne dla podmiotów gospodarczych	348
4. Systemy informacji geograficznej a rejestry publiczne	353
5. Rejestry informacji o terenie	361

Rozdział dziewiętnasty

Ochrona danych osobowych	368
1. Wprowadzenie	368
2. Ochrona dóbr osobistych	369
3. Ochrona danych osobowych	370
4. Administrowanie zbiorami zawierającymi dane osobowe	374
5. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	378

Rozdział dwudziesty

Udostępnianie informacji znajdujących się w zasobach państwa	380
1. Wprowadzenie	380
2. Tryby udostępniania informacji publicznych	382
3. Biuletyn Informacji Publicznej	384
4. Centralne repozytorium informacji publicznej	385
5. Zasady gospodarczego korzystania z informacji publicznych	386

Rozdział dwudziesty pierwszy

Specjalistyczne systemy informacyjne	390
1. System Informacyjny Schengen (SIS)	390
2. Wizowy System Informacyjny (VIS)	397

---

3. Krajowy System Informacyjny Policji	399
4. Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych	400
5. Arakis-Gov	401

Rozdział dwudziesty drugi

Podpis elektroniczny, usługi zaufania i identyfikacja elektroniczna	404
1. Wprowadzenie	404
2. Podpis elektroniczny a podpis cyfrowy	404
3. Rodzaje podpisu elektronicznego	406
4. Usługi zaufania	406
5. Skutki prawne podpisu elektronicznego	407

Wykaz literatury	411
-------------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa 2003/98/WE – dyrektywa 2003/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Dz. Urz. UE. L Nr 345, s. 90 ze zm., polskie wydanie specjalne: rozdz. 13, t. 32, s. 701)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
- Konstytucja – ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- o.p. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 ze zm.)
- p.u.s.a. – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1066 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 133 ze zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)

r.e.s.d.e.	–	rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 października 2006 r. w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych (Dz. U. Nr 206, poz. 1517)
r.o.d.o.	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L Nr 119, s. 1).
r.w.u.u.m.	–	rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 79, poz. 891)
rozp. o BIP	–	rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej (Dz. U. Nr 10, poz. 68)
Traktat o UE	–	Traktat o Unii Europejskiej, sporządzony w Maastricht, w dniu 7 lutego 1992 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30 ze zm.)
Traktat o funkcjonowaniu UE	–	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, sporządzony w Rzymie, w dniu 25 marca 1957 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.; tytuł zmieniony przez traktat z Lizbony)
u.d.i.p.	–	ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2058 ze zm.)
u.dz.a.rz.	–	ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 543 ze zm.)
u.i.	–	ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1114 ze zm.)
u.o.a.n.	–	ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 296 ze zm.)
u.o.d.o.	–	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 922 ze zm.)
u.p.a.	–	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 666 ze zm.)
u.s.p.	–	ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1068 ze zm.)
u.u.m.	–	ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 39, poz. 443 ze zm.)
ustawa o MSiG	–	ustawa z dnia 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 125 ze zm.)

- ZTP – Zasady Techniki Prawodawczej, jeśli nie podano z którego roku – zasady techniki prawodawczej stanowiące załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 283)

Dzienniki urzędowe

- Dz.P.P.P. – Dziennik Praw Państwa Polskiego
Dz. U. – Dziennik Ustaw
Dz. Urz. MSW – Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Dz. Urz. UE L – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, seria L
Dz. Urz. WE L – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich, seria L
M.P. – Monitor Polski
MSiG – Monitor Sądowy i Gospodarczy

Zbiory orzeczeń

- ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego (od połowy 2004 r. jako Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych)
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSS – Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, zbiór urzędowy (od 2002 r. ukazuje się w seriach A i B)

Organy orzekające

- ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka
NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
RWPG – Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej
SN – Sąd Najwyższy
SPI – Sąd Pierwszej Instancji
TK – Trybunał Konstytucyjny
TS – Trybunał Stanu
TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Czasopisma

KPP	-	Kwartalnik Prawa Prywatnego
OMT	-	Organizacja Metody Technika
PiP	-	Państwo i Prawo
RPEiS	-	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

Inne

BIP	-	Biuletyn Informacji Publicznej
CBOSA	-	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
GUS	-	Główny Urząd Statystyczny
IBT	-	Internetowa Baza Traktatowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych
ISAP	-	Internetowy System Aktów Prawnych
KRUS	-	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
NIP	-	numer identyfikacji podatkowej
NFZ	-	Narodowy Fundusz Zdrowia
SIP Legalis	-	System Informacji Prawnej Legalis
SIP LEX	-	System Informacji Prawnej LEX
ZUS	-	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Rola nowoczesnych technologii informacyjnych w codziennej pracy prawników i pracowników administracji publicznej systematycznie rośnie. Komputer nie odgrywa już wyłącznie roli inteligentnej maszyny do pisania. Stał się podstawowym narzędziem pracy, ułatwiającym gromadzenie, systematyzowanie i wyszukiwanie informacji związanych ze stosowaniem prawa. Informatyzacja tych procesów jest faktem. Niesie ze sobą nie tylko wiele korzyści, ale stwarza też nowe, swoiste zagrożenia. Celem niniejszego podręcznika jest takie przedstawienie współczesnych technologii informacyjnych stosowanych w pracy prawnika i administracji publicznej, by przyszłych prawników i pracowników administracji publicznej nauczyć korzystania z nich w sposób optymalny – czerpania z ich zalet, a jednocześnie unikania zagrożeń wynikających z niezrozumienia niektórych rozwiązań.

Naszym zdaniem, podczas edukacji prawników i administracji omawianym zagadnieniom poświęca się wciąż zbyt mało uwagi. W programach studiów prawniczych wprowadzono kilka lat temu przedmiot „Technologia informacyjna”, ale zarówno na poziomie rozporządzenia, które regulowało te kwestie, jak i w praktyce wielu wydziałów prawa w Polsce traktuje się go jako powtórzenie wiedzy z wcześniejszych etapów edukacji, a nie jako przedmiot dotyczący zaawansowanych technologii informacyjnych stosowanych przez prawników i pracowników administracji publicznej. Również na większości aplikacji prawniczych wciąż nie ma osobnych zajęć z informatyki prawniczej, a jeśli nawet się zdarzają, to raczej w konwencji prezentacji handlowej, a nie w postaci klasycznych zajęć prowadzonych przez specjalistów. Tymczasem właściwe wykorzystanie technologii informacyjnych w pracy prawnika oraz opracowywanie koncepcji elektronicznych usług prawniczych i administracyjnych nie jest możliwe bez zrozumienia procesów informacyjnych, które leżą u ich podstaw. Mamy jednak nadzieję, że rosnąca świadomość znaczenia umiejętności korzystania z omawianych technologii informacyjnych będzie prowadzić do zmian w tym zakresie. Dobrym prognostykiem jest np. to, że kształcenie na temat podstaw korzystania z systemów informacji prawnej jest coraz częściej traktowane jako ważne kryterium w liczących się rankingach wydziałów prawa.

O opracowaniu kolejnego, czwartego już wydania niniejszego podręcznika i o jego ostatecznym kształcie zdecydowało kilka powodów. Mimo że od poprzedniego wydania upły-

nęły tylko 4 lata, zarówno w polskich systemach informacji prawnej, jak i w obowiązującym prawie dotyczącym ogłaszania aktów normatywnych zaszły poważne zmiany. W szczególności, z polskiego rynku systemów informacji prawnej zniknął jeden z systemów informacji prawnej, któremu poświęciliśmy dużo uwagi. W międzyczasie zostały również opublikowane wyniki badań na temat źródeł informacji o prawie, z których korzystają Polacy, co umożliwiło ukończenie zagadnień omawianych w części II niniejszego podręcznika (został tam dodany rozdział szósty, którego nie było w poprzednich wydaniach). Trzecią grupę stanowią zmiany w przepisach dotyczących zasad tworzenia infrastruktury informacyjnej państwa. Wymagały one zaktualizowania ostatniej części podręcznika.

Obecne wydanie podręcznika uwzględnia stan prawny oraz dostępne orzecznictwo i literaturę na dzień 1 września 2016 r. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie. Prosimy je kierować na adres Pracowni Informatyki Prawniczej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Bażyńskiego 6, Gdańsk 80-952, www.prawo.univ.gda.pl.

Gdańsk, wrzesień 2016

Autorzy

Część I

**WPROWADZENIE DO INFORMATYKI
PRAWNICZEJ**

Rozdział pierwszy

INFORMATYKA PRAWNICZA

1. Źródła terminu informatyka prawnicza

Zarządzanie informacją prawną za pomocą narzędzi elektronicznych jest dziś częścią niezbędnych praktycznych umiejętności, które powinni posiadać każdy prawnik oraz każda osoba uczestnicząca w pracach instytucji administracji publicznej różnych szczebli. Większa część codziennej pracy prawnika prowadzona jest w mniej lub bardziej rozbudowanych systemach informacyjnych. Coraz więcej z nich jest dostępnych z dowolnego miejsca poprzez Internet. Systemy elektronicznego zarządzania dokumentami, systemy informacyjne kancelarii prawniczych, urzędów i sądów oraz systemy informacyjno-wyszukiwawcze z dziedziny prawa, używane w codziennej pracy związanej ze stosowaniem prawa, są tak powszechne, że podstawowy zakres wiedzy o nich stał się niezbędną przepustką dla każdego prawnika i urzędnika administracji do pracy w jakiejkolwiek instytucji spotykającej się na co dzień ze stale zmieniającym się systemem prawnym w Polsce. Zadaniem informatyki prawniczej jest przybliżenie wiedzy o takich systemach, zasadach ich konstrukcji i działania oraz możliwościach, które już dziś są realizowane przez elektroniczne media informacji prawnej, a także o ich możliwym rozwoju w przyszłości.

Pojęcie „informatyki prawniczej” jest używane w Polsce już od 40 lat, a w świecie – od prawie pół wieku. Mimo rozwiniętej literatury przedmiotu wciąż dostrzegalny jest pewien chaos terminologiczny, prowadzący do niezbyt prawidłowego rozdzielania zagadnień zarządzania informacją prawną i wykorzystywania narzędzi elektronicznych do przeprowadzania operacji wykładni i ewentualnego stosowania prawa od zagadnień prawnych związanych z zastosowaniem nowych technik komunikacji i zapisu informacji.

Samo sformułowanie „informatyka prawnicza” pojawiło się w literaturze światowej w końcu lat 60. XX wieku. W Polsce po raz pierwszy użył go J. Wróblewski w tytule referatu wygłoszonego na międzynarodowej konferencji dotyczącej

historia

problemów informacji i dokumentacji w dziedzinie nauk prawnych odbywającej się w dniach 2–5 grudnia 1970 r. w Warszawie. Referat ten, pt. „Informatyka prawnicza – możliwości zastosowania cybernetyki” został kilka miesięcy później, już w 1971 r., opublikowany na łamach Państwa i Prawa¹ i to wydarzenie uznaje się za umowny początek informatyki prawniczej w Polsce. Jak w większości umownych granic, tak i w tym przypadku granica dotyczy przede wszystkim samego pojęcia „informatyki prawniczej”, a nie badań na temat przepływu informacji o prawie. Tego typu badania prowadzone były już wcześniej, w szczególności w ramach nieco starszej dyscypliny spokrewnionej z informatyką prawniczą, jaką jest cybernetyka prawnicza. O jej związkach z informatyką prawniczą świadczy chociażby tytuł powołanego powyżej artykułu J. Wróblewskiego. Badania te prowadził przede wszystkim F. Studnicki², a także A. Kisza³ i A. Malinowski⁴. Największym osiągnięciem tych badań było wyróżnienie i opisanie przez F. Studnickiego klas wiadomości o normach prawnych, o czym będzie mowa w kolejnym rozdziale.

1.1. „Informatyka prawnicza” czy „informologia prawa”?

Dla J. Wróblewskiego informatyka prawnicza miała być dyscypliną zajmującą się „użyciem maszyn cyfrowych w dziedzinie informacji prawniczej”⁵. Było to o tyle zrozumiałe, że zainteresowanie procesami gromadzenia, systematyzowania, przetwarzania i wyszukiwania informacji związanych z prawem wiązało się z przełomem, który w tych procesach dokonał się po pojawieniu się komputerów. Z drugiej jednak strony, badania naukowe na temat tych procesów były prowadzone już wcześniej, o czym znakomicie świadczą powoływane powyżej prace F. Studnickiego. Zawężanie informatyki prawniczej tylko do tych procesów przepływu informacji o prawie, które odbywają się za pośrednictwem komputerów, byłoby zatem błędem wynikającym z pomylenia wzrostu zainteresowania danym zagadnieniem z pojawieniem się nowego problemu. W nauce polskiej zwróciła na to uwagę D. Pietruch-Reizes, która postulowała objęcie jednolitymi badaniami całokształtu „zjawisk i procesów informacyjnych w obszarze prawa”⁶. Autorka ta postulowała, by tak rozumianą dyscyplinę

¹ PiP 1971, z. 3–4, s. 639.

² Zob. np. F. Studnicki, *Cybernetyka i prawo*, Warszawa 1969. W książce tej autor rozwinął niektóre zagadnienia wcześniej prezentowane w monografii *Przeływ wiadomości o normach prawa*, Zeszyty Naukowe UJ, Prace Prawnicze 1965, z. 32.

³ Zob. np.: A. Kisza, *Model cybernetyczny powstawania i działania prawa*, Wrocław 1970.

⁴ Zob. np.: A. Malinowski, *Zastosowanie pojęć i metod cybernetycznych do modelowania procesów stosowania norm prawa*, praca doktorska, Uniwersytet Warszawski 1969. Swoistym podsumowaniem badań tego autora jest książka: *Wstęp do badań cybernetycznych w prawoznawstwie*, Warszawa 1977.

⁵ J. Wróblewski, *Informatyka prawnicza – możliwości zastosowania cybernetyki*, PiP 1971, z. 3–4, s. 654.

⁶ D. Pietruch-Reizes, *Rozwój środków przekazu informacji o prawie*, Katowice 1991, s. 15.

nazywać „informologią prawa”⁷. Propozycja ta nie zyskała szerszego uznania, ale sam postulat prowadzenia jednolitych badań nad całokształtem procesów przepływu informacji o prawie należy uznać za słuszny i w praktyce przedstawiciele nauki prawa zajmujący się informatyką prawniczą prowadzą również badania dotyczące np. problemów przekazywania informacji o prawie przez samego prawodawcę, a więc badania nad informacyjnym aspektem zasad tworzenia i ogłaszania aktów prawnych. Granice pomiędzy procesami informacyjnymi dotyczącymi prawa odbywającymi się za pośrednictwem komputerów a procesami nieodbywającymi się w ten sposób ulegają zresztą ciągłym przesunięciom ze względu na postępującą informatyzację procesów tworzenia i ogłaszania prawa oraz udostępniania informacji prawnych i prawniczych.

Wydaje się zatem, że użycie w nazwie omawianej dyscypliny wyrazu „informatyka” nie implikuje wyłączenia z zakresu prowadzonych w ramach tej dyscypliny badań nad tymi elementami procesów gromadzenia, systematyzowania, przetwarzania i wyszukiwania informacji związanych z prawem, które nie odbywają się za pośrednictwem komputerów. Jest to zresztą zgodne z szeroką definicją informatyki, w której przyjmuje się, że jest to dyscyplina naukowa badająca wszelkie procesy przepływu informacji⁸.

1.2. Informatyka prawnicza a prawo „informatyczne”

Do podstawowych zadań informatyki prawniczej zaliczono w latach 70. XX w. umożliwienie zastosowania maszyn cyfrowych w procesie tworzenia, wykładni i stosowania prawa, a także systematyzacji przepisów prawnych oraz w procesach wyszukiwania informacji o prawie. Tego typu działania rozpoczęto już ponad 50 lat temu w Stanach Zjednoczonych, gdzie pojawiły się również pierwsze systemy wyszukiwania informacji prawnej oraz programy zastosowania maszyn cyfrowych w prawoznawstwie.

Tak rozumiany zakres informatyki prawniczej mieści się dziś w jednej z dwóch używanych powszechnie konwencji terminologicznych. Według drugiej konwencji za informatykę prawniczą należy uważać naukę zajmującą się obserwacją i analizą rozwoju technologii informacyjnych i sieci komunikacyjnych, by na tej podstawie poszukiwać odpowiednich regulacji prawnych różnych systemów prawnych, dotyczących zapisywania, wykorzystywania i przekazywania informacji⁹. W tym rozumieniu większy nacisk kładzie się na prawne

⁷ *Ibidem*. Zob. również też Autorki: *Informacja naukowa i prawo a informatyka prawnicza. W stronę informologii prawa*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, Studia Bibliologiczne 1992, nr 5.

⁸ Zob. np. S. Węgrzyn, *Miejsce informatyki w nauce*, Nauka 1999, nr 1, s. 108–111.

⁹ Por. W. Kilian, *Wprowadzenie* (w:) J. Gołaczyński (red.), *Prawne i ekonomiczne aspekty komunikacji elektronicznej*, Warszawa 2003, s. 22.

Grzegorz Wierczyński – doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Pracowni Informatyki Prawniczej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; autor publikacji na temat informatyki prawniczej oraz zasad tworzenia i ogłaszania prawa, w tym m.in. monografii *Urzędowe ogłoszenie aktu normatywnego* (Warszawa 2008) i *Udostępnianie informacji o prawie jako warunek skutecznej działalności prawotwórczej* (Gdańsk 2015), współautor podręczników *System informacji prawnej w pracy sędziego* (Warszawa 2011) i *Informatyka prawnicza* (Warszawa 2006, 2008 i 2012); w latach 1999–2006 członek zespołu redakcyjnego Systemu Informacji Prawnej LEX.

Wojciech Rafał Wiewiórowski – doktor nauk prawnych; adiunkt Pracowni Informatyki Prawniczej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; w latach 2010–2014 Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych; od 2014 r. zastępca Europejskiego Inspektora Ochrony Danych. Jego zainteresowania naukowo-badawcze koncentrują się wokół zagadnień polskiego i europejskiego prawa nowych technologii, informatyzacji administracji publicznej, rozwoju systemów informacji prawnej, podpisu elektronicznego oraz zastosowania sieci semantycznej i ontologii prawniczych w porządkowaniu informacji prawnej.

Publikacja zawiera omówienie teoretycznych i praktycznych zagadnień związanych z informatyką prawniczą i teorią informacji prawnej. W pracy zaprezentowano informatykę prawniczą jako współczesną dziedzinę nauki, przedstawiono zasady ogłaszania aktów prawnych, zasady wyszukiwania aktów prawnych i dokumentów wykładni w prawniczych bazach danych oraz zasady tworzenia i wykorzystywania infrastruktury informacyjnej państwa.

W czwartym wydaniu zaktualizowano fragmenty dotyczące funkcjonowania polskich systemów informacji prawnej, zasad ogłaszania aktów normatywnych oraz zasad tworzenia infrastruktury informacyjnej państwa. Ponadto dodano dwa nowe rozdziały. Omówiono w nich źródła, z których korzystają osoby poszukujące informacji o prawie, oraz problematykę usług zaufania i identyfikacji elektronicznej.

Publikacja przeznaczona jest dla studentów prawa i administracji. Zainteresuje prawników praktyków, aplikantów zawodów prawniczych, pracowników administracji publicznej oraz inne osoby, które w pracy zawodowej korzystają ze współczesnych prawniczych baz danych.

9788380925991 W04P01

ISBN 978-83-8092-599-1

9 788380 925991

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

LEX Student
— Prawa